

DOI 10.26886/2414-634X.3(22)2018.12

UDC: 81.24

**THE ROLE OF MOTIVATION FOR THE DEVELOPMENT OF THE
FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE
PHILOLOGISTS**

E. Nezhenets, PhD in Philological Sciences

Dnipro Humanitarian University, Ukraine, Dnipro

Foreign language communication competence is an important component in the future philologists teaching. Despite the lack of ability, high academic motivation can play a role of compensating factor. The paper deals with the role of motivation for the development of the foreign language communicative competence of future philologists. The views of scientists classification and definition of the basic academic motives are analyzed. Educational motivation includes the needs and meaning of learning, its motives, goals, emotions and interests. It is proved that the leading motives for the development of foreign language communicative competence of future philologists are communicative, cognitive and social ones.

Key words: motivation, foreign language communicative competence, philologist, internal motives, external motives.

Неженець Е. В. Роль мотивації у розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів / Дніпровський гуманітарний університет, Україна, Дніпро

Іншомовна комунікативна компетентність виступає важливим компонентом підготовки майбутніх філологів. Попри недостатні здібності висока навчальна мотивація може відігравати роль компенсуючого фактора. В статті розкривається роль мотивації у розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх

філологів. Аналізуються погляди вчених щодо класифікації та визначення основних навчальних мотивів. Навчальна мотивація включає в себе потреби і сенс навчання, його мотиви, цілі, емоції та інтереси. Доведено, що провідними мотивами з розвитку іншомовної комунікативної майбутніх філологів є комунікативні, пізнавальні та соціальні мотиви.

Ключові слова: мотивація, іншомовна комунікативна компетентність, філолог, внутрішні мотиви, зовнішні мотиви.

Вступ. На сьогодні у сучасній вищій школі як і раніше досить гостро стоїть завдання підвищення ефективності навчання й оптимізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Попри недостатні здібності висока навчальна мотивація може відігравати роль компенсуючого фактора, тому в філологічних науках, педагогіці й психології приділяється особлива увага проблемі її формування.

Іншомовна комунікативна компетентність виступає важливим компонентом підготовки майбутніх філологів. Сучасні погляди на проблему міжнаціонального та міжнародного спілкування висувають нові вимоги до здійснення мовної освіти у вищому навчальному закладі, а разом з тим і формують нові мотиви у розвитку іншомовної комунікативної компетентності. Особливий інтерес до проблеми розвитку комунікативних умінь спостерігається у галузі викладання іноземних мов, де головною метою є формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів. У зв'язку з цим зусилля дослідників спрямовані на підвищення ефективності процесу формування англomовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови.

Ефективна організація педагогічного процесу неможлива без врахування спонукальних причин, які визначають діяльність студента-

філолога, тобто, аналіз та модернізація методики навчального процесу потребує дослідження ролі мотивації у розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання мотивації людської діяльності широко піднімалося у працях вітчизняних й зарубіжних психологів, починаючи з перших десятиріч ХХ ст. до сьогодні (Є. Ільїн, А. Маслоу, Г. Мюррей, Х. Хекхаузен та ін.). Окремі дослідження в педагогічно-методичній науці присвячені інтринсивній мотивації як рушійній силі навчального процесу студентів (Є. Ільїн, О. Куцевол, П. Лузін, О. Семиног, О. Яцишин). Із зростанням інтересу до проблеми розвитку іншомовної комунікативної компетентності студентів-філологів у сучасних працях вчених значне місце відводиться: вивченню підготовки майбутніх філологів у вищому навчальному закладі (Т. Пахомова), сутності мовної комунікації (О. Яшенкова), методиці навчання іншомовної мовленнєвої діяльності (О. Тарнопольський). Проблема мотивації навчання іноземної мови займає вагомe місце в наукових дослідженнях. Л. Божович, А. Маркова, М. Матюхіна, П. Якобсон та ін. Значно менша кількість праць спрямована на визначення ролі мотивації у розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів.

З огляду на це, **мета статті** - визначити роль мотивації у розвитку комунікативної компетентності майбутніх філологів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті формування мотивів у процесі навчання студентів ВНЗ неодмінно виникає питання про те, які саме мотиви слід формувати. Це не просто питання пошуку та відбору того чи іншого окремо взятого мотиву, а визначення оптимальної структури мотиваційної сфери студента.

Головною метою викладання іноземної мови стає формування у студентів іншомовної комунікативної компетентності, що розуміється як

здатність спілкуватися іноземною мовою в межах сфер, тем і ситуацій, використовуючи відповідний мовний і мовленнєвий матеріал.

Іншомовна комунікативна діяльність як новий спосіб спілкування майбутнього філолога потребує створення позитивної мотивації, яка є одним із найважливіших психологічних чинників успішності вивчення іноземної мови і ключовим питанням організації навчання майбутніх філологів. Мотивація може бути визначена як певний поштовх, який змушує студентів ужити заходів для досягнення чогось.

Відповідно до сучасних психологічних уявлень, категорія мотивації – це система мотивів, яка визначає конкретні форми діяльності або поведінки людини. Класичний закон Йеркса-Додсона, сформульований кілька десятиліть тому, вже встановив залежність активності людини, її ефективної діяльності від сили мотивації. За цим законом, чим вища сила мотивації, тим вища результативність діяльності [2].

Погоджуючись з думкою А. Маркової, вважаємо, що навчальна мотивація майбутніх філологів включає в себе потреби і сенс навчання, його мотиви, цілі, емоції та інтереси. Проте, слід пам'ятати, що вони постійно змінюються і вступають у нові зв'язки один з одним. Тому становлення мотивації – не просте зростання позитивного або посилення негативного ставлення до навчання, а ускладнення структури мотиваційної сфери, спонукань, які входять до неї, поява нових, більш зрілих, інколи суперечливих відношень між ними [4, с.14]. У зв'язку з цим аналіз мотивації навчальної діяльності майбутніх філологів вимагає не лише визначення домінуючого мотиву, але й врахування всієї структури мотиваційної сфери людини.

Слід зазначити, що серед дослідників існують розбіжності в поглядах щодо пріоритетності тих чи інших видів мотивів для успішності навчальної діяльності. Найбільш адекватними, на думку окремих дослідників, є пізнавальні мотиви [4].

А. Маркова виділяє якісно своєрідний тип мотивів, специфічних для навчальної діяльності – навчально-пізнавальних, тобто спрямованість на оволодіння новими способами дій. Саме орієнтація на засвоєння способів навчально-пізнавальної діяльності забезпечує, на її думку, становлення суб'єкта навчальної діяльності. Однак це не означає, що пізнавальні мотиви завжди є провідними в структурі мотивації навчання.

Попри безумовну цінність власне пізнавальних мотивів у навчанні не можна відмовитись від зовнішньої соціальної мотивації. Ми цілком погоджуємось з думкою С. Рубінштейна, який вважає, що безпосередній і опосередкований інтереси до навчання є взаємопов'язаними і не можна протиставляти їх суто зовнішнім чином [7].

Досить цікавими для нашої роботи є дослідження Н. Бондаренко, яка визначає наступні навчальні мотиви:

- широкі соціальні мотиви;
- пізнавальні мотиви,
- комунікативні мотиви,
- мотиви соціальної ідентифікації;
- мотиви особистісного розвитку (професійного самовизначення, матеріального благополуччя);
- мотиви успіху (самоствердження, самовираження);
- мотиви уникнення неприємностей [1].

Однак поділ мотивів на внутрішні та зовнішні є недостатнім, хоча і дуже важливим. Адже саме зовнішні мотиви можуть бути позитивними (мотиви успіху, досягнення) і негативними (мотиви уникнення, захисту). Дослідження показують, що для сильних студентів, як правило, характерна внутрішня мотивація: вони орієнтовані на засвоєння міцних професійних знань, навичок і практичних умінь. Навчальні мотиви

слабких студентів в основному зовнішні, ситуативного характеру: уникнути осуду і покарання за погане навчання, не втративши через неуспішність стипендії, тощо.

Узагальнюючи думки вчених, вважаємо, що провідними мотивами з розвитку іншомовної комунікативної майбутніх філологів є комунікативні, пізнавальні та соціальні мотиви, найдієвішим серед яких є мотив досягнення, тобто прагнення до успіху в професійній діяльності [1], [2], [4], [5].

Один з найвищих щаблів в ієрархічній піраміді потреб А. Маслоу займає самоактуалізація або потреба особистісного самовдосконалення. Вона трактується вченим як прагнення людини до самореалізації, до актуалізації власних потенцій [6]. Діяльність індивіда спрямована на реалізацію себе в обраній професії, бажанні, за словами А. Маслоу, «бути тим, ким він може бути» [6, с. 91]. Особистість, яка досягає цього рівня, повністю реалізує в різноманітних видах діяльності свої здібності, уміння, навички, талант.

Сьогодні в методичній науці акцентується увага на «мотивації інтеграції» та інструментальній мотивації, де перша визначається бажанням студента інтегруватися в англomовну культуру, а друга – прагненням вивчати мову заради професійної кар'єри. У першій мотивації пізнавальна діяльність є засобом досягнення мети, а в другій вона сама є метою, яка відображає взаємозв'язок інтересу та потреби в оволодінні іноземною мовою. У студента-філолога будуть присутні обидва типи мотивації, причому в процесі мовної підготовки другий тип мотивації (інструментальний) відіграватиме провідну роль, забезпечуючи стійкий пізнавальний інтерес до мови. Проте цей тип мотивації не може сприяти розвитку позитивного ставлення до народу – носія іноземної мови, відчуття пошани до його культури. Тут провідна роль належить саме «мотивації інтеграції», що забезпечує тривалий

інтерес до країни мови, що вивчається, народу й культури в різних її проявах. [8]

Таким чином, позитивна мотивація відіграє значну роль в процесі формування комунікативної компетентності майбутніх філологів та сприяє більш ефективному та швидкому засвоєнню матеріалу.

Висновки. Поява нових стандартів, навчальних планів і програм у сфері підготовки студентів-філологів у вишах призвела до певних змін. Головною метою викладання іноземної мови стає формування у студентів іншомовної комунікативної компетентності, що розуміється як здатність спілкуватися іноземною мовою в межах сфер, тем і ситуацій, використовуючи відповідний мовний і мовленнєвий матеріал.

Саме тому, однією із важливих функцій викладача є стимулювання позитивної мотивації кожного студента-філолога в процесі організації різноманітних видів діяльності. Позитивною мотивацією щодо розвитку комунікативної компетентності майбутніх філологів може бути створення викладачем таких ситуацій, які б спонукали студентів до пошуку рішення проблеми, крок за кроком підводячи їх до мети.

Актуальними напрямками подальшої розробки окресленої проблеми є вивчення інших мотивів, направлених на розвиток іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів.

Література:

- 1. Бондаренко Н. Б. Мотиви опанування учнями 7-9 класів іноземної мови як засобу самовираження особистості. – Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. – Київ, 2002. – 18 с.*
- 2. Грабовська Т. Формування позитивної мотивації діяльності особистості / Т. Грабовська, О. Киричук / Рідна школа. – К. – 2002. - № . 4. – с.12-14.*

3. Копець Л. В. *Психологія особистості: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл / Л.В. Копець. – 2-ге вид. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 458 с.*
4. Маркова А. К., Матис Т. А., Орлов А. Б. *Формирование мотивации учения: Книга для учителя / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – М.: Просвещение, 1990. – 192 с.*
5. Маркова В. В. *Мотивація англомовної комунікативної діяльності молодших школярів за допомогою фонетичних та лексичних ігор / В. Маркова / Таврійський вісник освіти . – 2013. – 4(44) . – с.237-243*
6. Маслоу А. Г. *Мотивация и личность / А. Г. Маслоу. – СПб.: Евразия, 2001. – 478 с.*
7. Рубинштейн С. Л. *Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М.: Просвещение, 1976. – 424 с.*
8. Т. О. Пахомова, Сенченко Я. С. *Формування англомовної комунікативної компетентності студентів-філологів в умовах лінгвосоціокультурного підходу / Т. О. Пахомова, Я. С. Сенченко / Вісник дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». – 2013. – 1(5) . – с. 59-64*
9. Тарнопольський О. Б. *Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: навч. посіб. / О. Б. Тарнопольський. – К.: Інкос, 2006. – 247 с.*
10. Яшенкова О. В. *Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. / О. В. Яшенкова. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 312 с.*

References:

1. Bondarenko N. B. *Motyvy opanuvannia uchniamy 7-9 klasiv inozemnoi movy yak zasobu samovyrazhennia osobystosti. – Avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.07. – Kyiv, 2002. – 18 s.*

2. Hrabovska T. *Formuvannia pozytyvnoi motivatsii diialnosti osobystosti* / T. Hrabovska, O. Kyrychuk / *Ridna shkola*. – K. – 2002. - № 4. – s.12-14.
3. Kopets L. V. *Psykhologhiia osobystosti: Navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl* / L. V. Kopets. – 2-he vyd. – K.: Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2008. – 458 s.
4. Markova A.K., Matys T.A., Orlov A.B. *Formyrovanye motivatsyy uchenyia: Knyha dlia uchytelia* / A.K. Markova, T.A. Matys, A.B. Orlov. – M.: Prosveshchenye, 1990. – 192 s.
5. Markova V. V. *Motivatsiia anhlomovnoi komunikativnoi diialnosti molodshykh shkolariv za dopomohoiu fonetychnykh ta leksychnykh ihor* / V.Markova / *Tavriiskyi visnyk osvity* . – 2013. – 4(44) . – s.237-243
6. Maslou A. H. *Motivatsyia y lychnost* / A. H. Maslou. – SPb.: Evrazyia, 2001. – 478 s.
7. Rubynshtein S. L. *Problemy obshchei psikhologhy* / S.L. Rubynshtein. – M.: Prosveshchenye, 1976. – 424 s.
8. T. O. Pakhomova, Senchenko Ya.S. *Formuvannia anhlomovnoi komunikativnoi kompetentnosti studentiv-filolohiv v umovakh linhvostosotsiokulturnoho pidkhodu* / T. O. Pakhomova, Ya.S. Senchenko / *Visnyk dniproperetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriia «Pedagogika i psikhologhiia»*. – 2013. – 1(5) . – s. 59-64
9. Tarnopolskyi O. B. *Metodyka navchannia inshomovnoi movlennievoi diialnosti u vyshchomu movnomu zakladi osvity: navch. posib.* / O. B. Tarnopolskyi. – K.: Inkos, 2006. – 247 s.
10. Yashenkova O. V. *Osnovy teorii movnoi komunikatsii: navch. posib.* / O. V. Yashenkova. – K.: VTs «Akademiia», 2010. – 312 s.